

At Congregation Ahavath Torah
Englewood, New Jersey

Weekly Parasha Insights

Pekudei 5776

Harav Shmuel Goldin, Chief Rabbi
Rabbi Chaim Poupko, Associate Rabbi
Rabbi Morty Kuessous, Assistant Rabbi

Published by: Raphael Benaroya

Parasha Discussion

Bringing Holiness into Different Dimensions of Our Life

By: Rabbi Mordechai Gershon (Yeshivat Lev HaTorah, Ramat Beit Shemesh)

In the previous parashiyot of Terumah and Tetzaveh, Moshe was taught the details of constructing the Mishkan, but had not yet been told by Hashem to command the people to put the plans into action. Our Parasha, Parashat Vayakhel, begins with Moshe gathering the Jewish people together in order to instruct them about Shabbat and to give them the commandment to construct the Mishkan. The two lines regarding Shabbat observance, which precede the instruction to build the Mishkan, seem out of place. Why did Hashem include these two lines before beginning the primary theme of the parasha, which is the actual building of the mishkan.

Using the four different methods of learning Torah known as Pardes - Peshat (basic interpretation), Remez (textual hints), derash (metaphorical and symbolic meaning), and sod (mystical meaning), Rabbi Avraham Arie Trugman offers the following answers to our question. On a basic level, the Torah is telling us that, although building the mishkan was a mission of tremendous significance, it was not to override the observance of Shabbat. This is the peshat, or basic interpretation. Hinted to in the text (remez) is the fact that the specific activities which are prohibited on Shabbat are derived from the very same actions needed to build the mishkan. This is alluded to in the fact that the Torah goes out of its way to mention Shabbat before recording the instructions for the mishkan's construction.

Under the surface of these interpretations is the level of derash, which explains that these two concepts (Shabbat and the mishkan) appear next to each other in the Torah due to a parallel that connects them. That parallel is kedusha (holiness). The mishkan was the ultimate kedusha of space, while Shabbat is the ultimate expression of the holiness of time. *While Hashem in reality fills all space and transcends time, the establishment of the mishkan and the observance of Shabbat enable us to also infuse space and time with holiness.*

Regarding the sod (mystical interpretation) of the juxtaposition of Shabbat and the mishkan, Rabbi Trugman explains as follows (paraphrased): The juxtaposition of the realms of holy time (Shabbat) and space (the Mishkan) reveal their ultimate unity, as discovered on a scientific level only a hundred years ago by Albert Einstein. Until Einstein's discovery, scientists assumed that time and space were unrelated. Science now understands that they are intrinsically interwoven. The Sefer Yetzira (the Book of Formation) long ago recorded that all reality consists of space (referred to as "olam," or world), time (referred to as "shana," or year), and consciousness (referred to as "nefesh," or soul). Einstein united the dimensions of time and space, yet science is still only beginning to comprehend the impact of consciousness on reality. The key to sanctifying both time and space is choice. To observe Shabbat or construct the Mishkan, the Jewish people in the desert had to make a conscious choice. The choice itself endowed them with the ability to transform the "ordinary" space and time into something holy. Following their example, we actually combine all three elements of reality (space, time, and soul) when observing the Shabbat and investing our families, homes, shuls, and places of study with holiness, thereby revealing the Divine aspects present in each of these dimensions.

Do Not Count Your Blessings

Based on a shiur by Rabbi Yochana Zweig, Rosh Yeshiva, Talmudic University of Florida

“... אשר פקד על פי משה” (לח:כא) “... which were counted at the word of Moshe...” (38:21)

The Midrash quotes a verse from Mishlei: “איש אמונות ורב ברכות” - “*ish emunos verav berachos*”. This means, “Due to the trustworthy man, comes an abundance of blessing.”¹ The Midrash interprets this verse as a reference to Moshe who, because of his unequalled integrity, was appointed as the treasurer responsible for the accounting of funds collected to build the Mishkan². The Midrash cites the verse, “בכל ביתי נאמן הוא”, “*bechol baisi ne’emon hu*”, which means, “In My entire house is he trustworthy”³ as a support.

Why does trustworthiness result in an abundance of blessing? Furthermore, how can the verse “*bechol baisi ne’emon*” be cited to ascertain Moshe’s financial integrity, when this verse is referring to the uniqueness of Moshe’s prophecy, and not his financial trustworthiness? Finally, why is Moshe the one who is trustworthy for this position?

The Talmud states that blessing only rests on that which is hidden from the eye. Once something has been counted, its potential for blessing is lost.⁴ The Zohar questions why the accounting of funds does not violate this Talmudic dictum. The Zohar answers that since it is for a holy purpose, counting is permitted, as we see in the case of the tithing of animals.⁵ Why does something have to remain hidden to receive blessing, and why does this not apply if the counting is for a holy purpose?

The Talmud teaches that if a person finds an object without identifying markings, he is not permitted to keep it, unless he knows that enough time has elapsed for the person who lost the object to realize that it is missing. If, however, a person finds money, he is permitted to keep it, for he can be certain that the owner realizes that it is missing, “since a person consistently checks his pockets to see that his money is still there”.⁶ What is the psychological insight that the Talmud is teaching us regarding the nature of a person?

Inherent in a man’s nature is an insecurity regarding his possessions, which manifests itself in the need to feel ownership over all his possessions whenever possible. Constantly touching his wallet is an example of a man’s need to feel connected to his possessions. In order to cater to this need with things he cannot constantly touch, man will view them whenever possible. For those assets which are intangible, such as stocks or bonds, man continuously counts them. Counting gives a person a strong sense of ownership.

The word “beracha” is derived from the word “beraicha” – a reservoir or source, for blessing means a connection to the course of existence, i.e. Hashem. If something is connected to its source, it flourishes and grows abundantly. When man asserts his dominance over an item, he separates it from its source, and the beracha is lost. Therefore, blessing can only rest on that which is hidden, that which man has not counted. When counting for Hashem’s sake, the opposite is true; the very act of counting connects the item back to Hashem. A problem arises when a man collects or counts funds, even if it be for Hashem, and he begins to feel a sense of ownership or connection to those funds. Moshe was so closely connected to Hashem, that Hashem Himself attests to his unique level of prophecy as if Moshe is in Hashem’s house. Therefore, Moshe was best suited to be the treasurer responsible for collecting and counting Bnei Yisroel’s donations to the Mishkan, for his actions directly connected back to Hashem. This is the explanation of the verse, “Due to the trustworthy man, comes an abundance of blessing.”

מאורות בפרשה (רפאל בן-ארוי'ה)

“אֵלֶּה פְּקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן מִשְׁכַּן הָעֵדוּת” (ל"ח כ"א)

¹ 28:4

² Tanchuma Pekudei

³ Bamidbar 12:7

⁴ Taanis 8b

⁵ Parshas Pekudei

⁶ Bab Metzia 21b

וברש"י (שם): "המשכן משכן - שני פעמים, רמז למקדש שנתמשכן בשני חורבנין על עונותיהן של ישראל", ושים לבך למלה "משכן" ולמילה הנפוצה כיום "משכנתא", שהיא אגרת חוב וכנגדה שמים נכס כערבון. וזה שאומר רש"י שהמשכן הוא אותו נכס ערבון שנפרע לבעלי החוב והם ישראל בעת שלא מילאו תנאי אגרת החוב שהם שמירת תורה ומצות, לכן בעונותם נפרע מהם שנקלח הערבון כי אין פה ויתור.

ראה גם דבריו של ה"דעת תורה" (להרה"ג ר' ירוחם ליבוביץ זצ"ל, משגיח ישיבת מיר): "אולם יש בעלי חוב. עשיר, ויש בעלי חוב עני, ולעשיר הרבה נכסים לו במה לפרוע, וכשהנוגש בא מצואין לו לחוץ איזה חפץ שהוא והולך לו, הכלל ישראל עשירים גדולים הם, כי יש להם הרבה נכסים, נכסים דניידי ודלא נייד, בתי המקדש של ישראל נכסי בעלי ערך רב הם, והרבה עונות נפרעו בחורבן, וזה כעין שאמרו בגמ' (קידושין ל"א ע"ב): "דרש אבימי 'מזמור לאסף אלקים באו גוים בנחלתך' (תהלים ע"ט א') קינה לאסף מיבעי ליה" פירש רש"י (שם): 'שאמר אסף שירה על שכילה הקב"ה חמתו על עצים ואבנים שבביתו, ומתוך כך הותר פליטה בישראל וכו' ע"ש. מהסתם היו העצים והאבנים פרעון גדול, יש להם שוויות רבה מאד. בתי המקדש הם משכונות ישראל".

"וַיִּתְּכַל כָּל עֲבֹדַת מִשְׁכַּן אֱהֵל מוֹעֵד וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה כִּן עָשׂוּ" (ל"ט ל"ב)

יש לדרוש למה מציין הכתוב "ויעשו בני ישראל" הכי כולם עשו, ולא היו אלה שעשו אותם בצלאל ואהליאב ועוד חכמי לב? ראה דבריו הנפלאים של ה"אור החיים" (שם): "שלוחו של אדם כמותו וכאילו כל ישראל עשו, והגם שלא מצינו שעשה בצלאל אלא במאמר ה' ולא הם שלחוהו, אף על פי כן הרי הסכימו עליו.

עוד נראה כי כאן עשה הכתוב מחברת הכללות בקיום התורה והראה כי בני ישראל יזכו זה לזה והתורה נתנה להתקיים בכללות ישראל כל אחד יעשה היכולת שבידו ויזכו זה לזה. ואולי כי לזה רמז באומרו (ויקרא י"ט י"ח) ואהבת לרעך כמוך, פירוש לצד שהוא כמותך כי בשלומו ייטיב לך ובאמצעותו אתה משלים שלימותך ואם כן אינו אחר אלא אתה עצמך וכאחד מחלקיך, ובוה מצאנו נחת רוח כי ה' צוה תרי"ג מצות ומן הנמנע שימצא אדם אחד שישנו בקיום כולם וזה לך האות כהן ולוי וישראל ונשים, יש מצות עשה בכהנים שאין מציאות לישראל לעשותם, ויש מצות לישראל שאינם בכהנים, וכן בלויים, וכן בנשים, ומה מציאות יש ליחיד לקיימם להשלים תיקון לרמ"ח איבריו וש"ה גידיו אשר יכוונו להם, אלא ודאי שתתקיים התורה במחברת הכללות ויזכו זה מזה, והוא מה שאמר הכתוב כאן ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה ה' כינה לכולם יחד מעשה כולם הגם שמהם הביאו הנדבה מהם עשו מלאכה יאמר על כללותם שעשו הכל, וסמך מאמר זה למלאכת הבגדים אשר עשאוים יחידים מישראל, להעירך כי על פרט זה יאמר שעשאוהו בני ישראל באין הבדל, ומעתה כל אחד מישראל הביא כל הי"ג מינים שבנדבה ועשה כל המלאכות האמורות".

הוסף וראה דברי ה"דעת תורה" (עמוד שני"א): "אמרה התורה והעמידה זה בכל מעשה ומעשה כי עשו אותה כאשר צוה ד' את משה, להורות לנו, כי כל אשר היה מונח בציווי של הקב"ה, כל עומק המצוה ופנימיותה, כל סודותיה וכל רמזיה, כל אשר נגלה ונמסר לשמה בסיני, הכל היה מונח ג"כ במעשיהם של הכלל ישראל. ולהורות לנו, בגודל ענין מעשה המצוה וקדושתו, כי המעשה והמצוה הן אחת. הנה יודעים אנו כי במצות תפלין בה סודות גדולים נעלמים, והנה במעשה ההנחה, בקשור על היד ועל הראש ברצועות של עורות פשוטות, גם בהמעשה הפשוט, יהיו בו כל הנפלאות כמו עצמה של המצוה. זהו אשר למדין אנו כאן, ועל זה באה ברכת משה: "ומעשה ידינו כוננהו - יהיה רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם" דייקא".

"וַיִּרְא מֹשֶׁה אֶת כָּל הַמְּלָאכָה וְהִנֵּה עָשׂוּ אֹתָהּ כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' כִּן עָשׂוּ וַיְבָרֶךְ אֹתָם מֹשֶׁה" (ל"ט מ"ג)

אומר רש"י (שם): "ויברך אותם משה - אמר להם יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם, (תהלים צ' י"ז) ויהי נועם ה' אלהינו עלינו ומעשה ידינו וגו', והוא אחד מאחד עשר מזמורים שבתפלה למשה". יש להקשות מדוע היה צריך משה לברכם, הלא כבר אמר הקב"ה "ושכנתי בתוכם" וכי צריך ברכה בנוסף להבטחה חזקה כזאת?

ה"אור החיים" מבהיר (שם): "ויברך אותם משה. טעם שהוצרך לומר משה ולא סמך על זכרונו בסמוך, לומר לא תהיה ברכה זו קלה בעיניך כי משה איש האלקים ברכם ודבר גדול הודיע הכתוב בדבר זה, ולטעם זה הוא שהודיע הכתוב ואמר ויברך אותם וזולת היות משה אין התורה מגדת אם יברך אדם לחבירו".

ויש אומרים שדוקא מכאן למדים ערך ברכת האדם לחבירו. הנצי"ב בספרו על התורה "העמק דבר" כותב שברכת ישראל יש בה תמיד תועלת, ויש על כל אחד ובכוחו של כל אחד להביא ברכה לרעהו על ידי ברכה נאמנה. וגם בענין "ברית כרותה לשפתיים" - כוחו של הדיבור ביד כל איש ישראל עשוי לחולל קיומה של ברכה.

"בְּיוֹם הַחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן בְּאֶחָד לַחֲדָשׁ תִּקְיִם אֶת מִשְׁכַּן אֱהֵל מוֹעֵד" (מ' ב')

"וַיְהִי בַחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן בְּשִׁנְיָה הַשְּׁנִייתָ בְּאֶחָד לַחֲדָשׁ הַמִּשְׁכָּן" (מ' י"ז)

ראה שכתוב בפרשה ג' פעמים לשון הקמה. הא' תקים את המשכן, הב' הוקם המשכן, והג' ויקם משה את המשכן, ואמרו חז"ל (ויק"ר נ"ב ד'): "לפי שהיו ישראל וכל חכמי לב מקימים את המשכן ולא יכלו להקימו, אמר הקב"ה, עסוק אתה בהקמתו והוא עומד מאליו שנאמר: "הוקם" מאליו משמע. כלומר "תקים" הוראתו של הקב"ה למשה תקים אתה. לשון "הוקם" מאליו כי התעסק בו משה ולפיכך מסיים הפסוק בלשון "ויקם" משה, כאילו עשה הכל.

ה"כלי יקר" מוצא פירוש בדרך רמז ממס' קידושין שכתבה הגמ' שם בענין היצר הרע: "אלמלא הקב"ה עוזר לו (לאדם) לא יכול לו", וכתב הכלי יקר שכן היה בהקמת המשכן שהקב"ה צוה למשה להקים אותו וכונת ד' היתה שיעזור לו אחר שיעשה משה קצת וייחשב כאילו הוא הקימו, ועל ידו יהיה השראת השכינה.

ופירוש נוסף מביא ה"כלי יקר" בזה"ל (מי ב'): " ובשלוש הקמות אלו אמרו מקצת מפרשים שהם כנגד שלושה מקדשים. ויש לי כדמות ראה לדבריהם כי מקדש ראשון ושני היו תלויין בזכותם של ישראל כי מתוך הזכות והתשובה זכו לבנין זה, על כן נאמר תקים ויקם כי זה מדבר בהקמה התלויה בפעולה אנושית, אבל מקדש שלישי אינו תלוי בזכות שהרי אפילו בדור שכולו חייב יבוא הגואל ואם כן אינו תלוי בפעולה אנושית אלא מאליו יבנה לכך נאמר הוקם, מאליו משמע".

DEDICATIONS

לרפואה שלמה:

- אהרון בן רפאל וזילי
- CAROL STORCH SCHWARTZBER
- האלוף (מיל.) מאיר דגן
- הגב' רחל דיין

לעילוי נשמת:

- החזן ר' יעקב (בן בנימין וסומבול) הכהן ז"ל
- האלוף (מיל.) אביגדור יאנוש
- (בן יעקב ויינה גולדלוסט) בן גל ז"ל
- שלמה בן מרגלית ואברהם ז"ל

למזל טוב:

- To Leah and Andrew Harary for the Young Leadership Award at the Annual Dinner
- To Yoni and Jacky Cohen on the birth of a baby boy

For dedications please email asaftamir@verizon.net one week in advance

בענין אחריות על המנהיג להרחיק עצמו מכל חשד

"והייתם נקים מה' ומישאל" (במדבר ל"ב כ"ב)

"וְאֵת הָאֶלֶף וְשִׁבְעֵי הַמֵּאוֹת וְחֲמִשָּׁה וְשִׁבְעִים עֶשְׂרֵי וְיָסֵד לְעִמּוּדִים" (ל"ח כ"ח)

איתא במדרש (נ"א ו'): "משנגמרה מלאכת המשכן, אמר להם בואו ואני עושה לפניכם חשבון, אמר להם משה אלה פקודי המשכן, כך וכך יצא על המשכן עד שהוא יושב ומחשב שכח באלף ושבעה מאות וה' וע' שקל מה שעשה וויס לעמודים, התחיל יושב ומתמיה אמר עכשיו ישראל מוצאין ידיהם לאמר משה נטלן, מה עשה האיר הקדוש ברוך הוא עיניו וראה אותם עשויים וויס לעמודים, אותה שעה נתפייסו כל ישראל על מלאכת המשכן".

יש לשאול מה רואה משה צורך לעשות חשבון לפניהם? ועוד, מה ענין של פיוס יש כאן? שהרי אם נתפייסו על ידי החשבון היתה צריכה להיות טרוניה לפני זה. וכך גם שואל במדרש (שם): "מי גרם לו ע"י שישב ופייסן, הוי אלה פקודי המשכן, ולמה עשה עמהם חשבון, הקדוש ברוך הוא יתברך שמו מאמינו שנא' (במדבר יב): 'לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא', ולמה אמר להם משה בואו ונעסוק במשכן ונחשב לפניכם", כלומר, משה רבינו ע"ה שהעיד בו הקב"ה על ישרותו ונאמנותו ראה צורך להגיש חשבון מדויק על פרטי השימוש הנכון בתרומות שקיבל. למה?

ועונה המדרש (שם): "אלא ששמע משה ליצני ישראל מדברים מאחריו, שנאמר (שמות ל"ג): 'והיה כבוא משה האהלה ירד עמוד הענן ועמד פתח האהל ודבר עם משה' (שם) 'והביטו אחרי משה', ומה היו אומרים ר' יוחנן אמר אשרי יולדתו של זה ומה הוא רואה בו כל ימיו הקדוש ברוך הוא מדבר עמו כל ימיו הוא מושלם להקב"ה, זהו והביטו אחרי משה, ר' חמא אמר היו אומרים: 'חמי קדל דבריה דעמרס' (ובלשון הקודש: 'ראו את עורף צוארו העבה והשמן של בן עמרס') וחבירו אומר לו אדם ששלט על מלאכת המשכן אין אתה מבקש שיהא עשיר, כששמע משה כך א"ל משה חייכם נגמר המשכן אתן לכם חשבון, אמר להם בואו ונעשה חשבון, הוי ואלה פקודי המשכן".

נמצא לפי זה שר' יוחנן מדבר בכשרי ישראל שהביטו אחריו והשתחוו בכבוד כשראו שד' דיבר עמו והרי זה דרש לשבח. ואילו ר' חמא שמע את אלו שדיברו מאחרי גבו בגנותו כרמיזא שעורף צוארו הרחב ועושרו באו ממה שנטל לעצמו מכל הנדבות והתרומות שהיו בידו. ועוד קראו לו בשם 'בן עמרס' ולא בשמו ובתוארו וזה לשון זלזול, מתמיהה.

כששמע כן משה אמר מבטיח אני לכם שבגמר המלאכה אתן לכם חשבון מלא. ויש פה שיעור מאלף.

זה משה רבינו הנביא הגדול מכל הנביאים, נאמנו של הקב"ה שנתן תורה לעמו אף הוא לא נחסר מחשד ודברים של דופי והטלת ספק בישרותו ובנטילת ממון הציבור לעצמו.

בהיבט ראשון מדובר בחושדים כליצני הדור, ולא כל הציבור, שהרי גירסת ר' יוחנן היתה שדיברו בו כבוד, לפיכך לא צריך להיות מקום דאגה למשה. אך משה הכיר את כוחו של היצר הרע ואת הסכנה הכרוכה בחשד המבעבע אפילו במעט ואפילו מתחת לפני השטח. שהיצר מעורר באדם הרהורי שקר הנטבעים במוחו ולא יעזבוהו אלא אם הוכחה ניצחת תבא אליו. ועוד בדרכו של היצר הרע לעורר חשד ופסול של האדם בשלו (בגדר 'הפוסל במומו פוסל') ולהדבק בדעתו עד שנעשית אצלו כאמת לאמיתה וברורה. וזו הסיבה שמשה מצא לנכון לעשות להם חשבון.

וכן תנן במס' שקלים (פרק ג' משנה ב') שגבאי צדקה צריכין לסלק עצמם מכל חשד, למשל שיגבו הצדקה בשני גבאים ולא באיש אחד, וכשנכנסו לתרום את הקופה של שקלים הוצרכו לילך בבגד בלי כיסים, "שמא יעני ויאמרו מעון הלשכה העני או שמא יעשיר ויאמרו מתרומת הלשכה העשיר לפי שאדם צריך לצאת ידי הבריות כדרך שצריך לצאת ידי המקום".

נמצינו למדים מזה שכל מנהיג ופרנס על הציבור יזהר בדרכו עם ממונו של הציבור לא רק להשתמש בו כראוי אך גם להבטיח מראית העין ללא דופי ויהיה מוכן בכל רגע להביא חשבון מלא על זה הממון ולא תהיה וגם לא תיראה לו נגיעה אישית כל שהיא. שאם משה נאמן ביתו של הקב"ה נחשד, אפילו ע"י הפחותים שבעם ושם דעתו שצריך להוכיח חפותו ויורשו, מה פרנסים אחריו יעשו.

אלוף אביגדור (יאנוש) בן - גל ז"ל (בן יעקב וינינה גולדוסט ז"ל)

אביגדור (יאנוש) בן - גל ז"ל, נולד בפולין בעיר לודז' ב1936 להורים אמידים יעקב וינינה גולדוסט ז"ל. בגיל שלש, בפרוץ מלחמת העולם השנייה נמלט עם משפחתו לברית המועצות שם איבד את הוריו ונותר עם אחותו (רק אחר המלחמה נודע לו שאביו שרד). אחרי מסע תלאות שנמשך ארבע שנים בקור, ברעב וטלטולים רבים ונוראים הגיע עם "ילדי טהרן" דרך איראן לא"י. אחרי זמן קצר בקיבוץ גבעת ברנר, בעודו ילד, ברח משם לתל אביב, ובדרך לא דרך מצא עצמו בבית ספר מקוה ישראל אותו סיים בהצלחה והתגייס לצה"ל ב1956. בצה"ל מצא את מקומו ועלה בסולם הדרגות בעוצבת הפלדה תוך שירות עטור תהלה ומסירות נפש שהגיעה לאחת משיאייה בפיקוד על חטיבת השריון 7 שבלמה את הצבא הסורי בצפון במלחמת יום הכיפורים. אומץ לבו, חשיבותו המקורית ותושתו עשו לו שם של מפקד עילאי וגיבור לאומי שהשאיר חותם עמוק על מורשת צבא ישראל. יאנוש מונה לתפקיד אלוף פיקוד הצפון אותו מילא עד 1981. ב1983 פרש מצה"ל.

נשיא המדינה ראובן ריבלין אמר עליו: "בן - גל היה מגיבורי האומה. העם בישראל חב לו חוב נצחי".

ראש הממשלה בנימין נתניהו, כינה אותו גיבור ישראל: "בימים הקשים ביותר של מלחמת יום הכיפורים, כשגורל ישראל היה מוטל על הכף, יאנוש וחיליו האמיצים הגנו בגופם על גבולו הצפוני, יאנוש היה מצביא מחונן עם שאר רוח ואומץ לב בלתי רגילים. הוא ייזכר כאחד המפקדים הגדולים שקמו לעם ישראל בזמן החדש".

האלוף (מיל.) יוסי בן חנן נשא דברי הספד במעמד הליתו באלו המילים:

אחי לנשק יאנוש, איננו.

קשה להפרד מאחי הבכור, שהיה במשך 50 שנה עמוד תווך בחיי.

האלוף יאנוש בן-גל היה קצין מבריק ומיוחד מהזן הנדיר של מצביאים שהשפיעו על צה"ל במשך שנות דור. סמל לדור התקומה.

ביום הפרידה ובטרם נערכה ההלוויה, אני רוצה לשתף אתכם בכאב שאני חש כאשר אנחנו נפרדים מיאנוש. הוא היה אמיץ בקרב ודמות סוחפת בכל התפקידים שביצע, בכל רמות הלחימה והפיקוד בצה"ל. יאנוש היה החבר המסור והנאמן עד תום שלנו, שהקנה לדור שלם את ערך אחוות הלוחמים בדוגמה אישית מופתית. הלכנו אחריו תוך אמונה שבכל מצב ימצא את התושייה והתעוזה שבעטיין ננצח.

על כך שבמנהיגותו הייחודית כמפקד חטיבה 7 הציל את הקרב בצפון רמת הגולן במלחמת יום הכיפורים הוא זכאי לתהילת עולם.

כאשר יאנוש אמר לי ברשת הקשר, בעודי מוטל פצוע לצד הטנק בתל-שאמס: "אחיך יציל אותך", ידעתי שהוא יעשה זאת. והוא אכן זה ששלח את הכוח של יוני נתניהו, שמצא אותי, חילץ והציל אותי.

הפעם יאנוש, לצערי הרב, אחיך הצעיר לא הצליח לחלץ אותך!

מצדיע ומתגעגע, יוסי.

דברי הספד על רעי היקר גיבור החיל 'יאנוש בן-גל ע"ה

נתבקש לבית עולמו בד' לאדר א' התשע"ו
(ביום השלושים להלקחו)

לבי דואב בקרבי על על אובדן ידידי רעי יאנוש בן-גל ז"ל. בהתקרב יום השלשים נתתי אל לבי וראיתי לנכון להעלות בכתב מילים לעורר זכות בשמים על אדם היקר לי מאד שאבד.

יהי רצון שיהיו דברי תורה אלה לעילוי נשמת אהובי אביגדור (יאנוש) בן יעקב וינינה גולדוסט ז"ל. תנצב"ה.

נאמר בקהלת (א' ב'): "טוב ללכת אל בית האבל מללכת אל בית המשתה באשר כי זה סוף כל האדם והחי יתן אל לבו" וזה ענין מוסר גדול וחשוב.

אומרת הגמרא (כתובות ע"ב ע"א): "תניא היה רבי מאיר אומר מאי דכתיב "טוב ללכת אל בית האבל וגו' מאי "והחי יתן אל לבו"? דברים של מיתה, דספיד יספדוניה וכו'".

הגמרא מצינת שטוב להתחשב בכל מידה שנוהגת בין לעניים בין לעשירים ממידה שאינה נוהגת אלא לעשירים בלבד. וכן מוטב ללכת במדה שנוהגת בין לחיים בין למתים ממידה שאינה נוהגת אלא לחיים. ואם מתעסק האדם בקבורה גם הוא יזכה לאחר מותו שיתעסקו בו בקבורתו וכן גם לענין הספד ובכי על המת שאם הוא יספיד ויבכה על אחרים גם עליו יבכו בבוא עתו.

ועוד אומר ה"נחל אשכול" שהטעם ללכת אל בית האבל הוא שיהי יתן אל לבו ויכניע את יצרו הרע (ע"י שיזכור מה יהיה בסופו, ומה ישאיר אחריו, ומה צידה הוא מכין לנפשו לדרכו לעולם הבא, ועד כמה שהכל הבלי הבלים הם דברים עליהם כעס, קנא, חמד, הקפיד וכו') ועוד אומר ה"קול יעקב" שאע"פ שבבית המשתה אפשר ללמוד מוסר שאדם אוכל ושותה וככלות ימי המשתה רואה שאין בפיו כלום, מכל מקום יכול לחשוב שיש עדיין בעולם טובות אחרות שאינו יודע עליהן, ולכן אמר שלמה ללכת לבית האבל באשר הוא סוף כל האדם ואין מקום לטעות ולחשוב שעדיין יש עוד טובה ועוד טובה בעולם הזה. וכאן ילמד מוסר, שסור מרע ועשה טוב בכל הענינים ויעבוד על תיקון מדותיו וישים מחשבתו על מעשיו ואיך יהיה חלקו בסופו הוא.

וראיתי כתוב (ילקוט מעם לועז בשם מסכת אבל רבתי): "וענין ההספד קורת רוח גדול לנפטר כיון שעל ידו מזכים את הרבים", אתמהה.

ונראה לי שע"י כך נכנעים החיים וחוזרים בתשובה כי נעשה רושם בלב השומעים ומטיבים דרכיהם, והיות שזה נאמר במעמד אבלים, הריהו זכות לנפטר שגם הטבת דרכי הציבור ואפילו דרכי אדם אחד..

יאנוש ז"ל הלך לעולמו אחר שסבל יסורים נוראים. הוא סבל קשות ימים וחדשים בכאבים רבים, בטיפולים אין סוף, בתרופות מתישות כוחות. חדשיו האחרונות היו שרשרת של יסורים ומכאובים. למרות זאת הוא קיבלם ולא עזב אמונתו בבורא כל העולמים, ולא לדקה אחת. הוא עמד בנסיון איתנה למרות עוצם הרעה והיגון והיה כדוד המלך שביקש (תהלים כ"ה י"ז): "צרות לבבי הרחיבו ממצוקותי הוציאני". על כן אומר ה"ילקוט יוסף" (הל' ביקור חולים ואבלות עמוד י"ז) אכן הצרות שבאו עלי הרחיבו את ליבי כי סימן הוא שמתקיים בי "ואת אשר יאהב ד' יוכיח" אך בכל זאת אבקש "וממצוקותי הוציאני" שמוני לבל אבוא עוד לידו כד" עכ"ל.

שלמה המלך ע"ה אמר בקהלת (פרק ד') "ושבח אני את המתים אשר כבר מתו" ויש לשאול למה צריך לכפול שהרי אם הם בגדר מתים, למה צריך להוסיף "אשר כבר מתו"? ועונה ע"ז ה"ילקוט יוסף" (שם): "יש בני אדם המדוכאים יסורין כל כך, שהם מחכים למות הגואל ואלו הם כמתים שעדיין בחיים, אבל הם מרגישים שהם "כבר מתו" ועם כל זה לא בעטו ביסורין ועמדו במבחן גדול כזה שלא להרהר על מדותיו יתברך. ולכן אמרו "אשר מי שיסורין באים עליו", עכ"ל.

לא כל אדם עומד בנסיון, ולדברי דוד המלך (תהלים מ"ט): "אדם ביקר בל ילין נמשל כבהמות נדמו" וזה האדם המקבל את הדבר היקר, החיים, והוא "בל ילין" את ערך המתנה ויהיה "נמשל כבהמות" שאין הבהמה יודעת להעריך את זמן חייה. ומאיר ב"ילקוט יוסף" שמשא רבינו אפילו שידע בלי ספק זכותו לעולם הבא בישיבה של מעלה, כל כך הפציר להמשיך את חייו - "לא אמות כי אחיה" וזה לשם מה? לשם "ואספר מעשה יה".

כל חייו של יאנוש ז"ל מתחלת דרכו עד יומו האחרון הם סיפור מעשה יח. הוא סיפרה בעצם מעשיו, באמונה איתנה, באהבת בוראו, ובאהבת הבריות.

נפלה בחלקי זכות גדולה להכיר את יאנוש ואת משפחתו. הרבה נאמר ועוד יאמר ויכתב על יאנוש כמצביא בעמו, אלוף מלחמות, מגן ישראל, וגיבור חיל עטור תהלות. אך אבקש כאן להאיר על אצילות נפשו ומידותיו בדרך טל התורה, לעורר מחשבות בלב איש לזכור את יום הדין, לדעת ערכן של הימים הקצובים שחנן ד' אותנו לעסוק בתורה ומצות, להרהר בחשיבותם של מעשים, דיבורים, מידות ואורח חיים וכן דרכי איש עם בוראו ובינו לבין חבריו, וע"י כך ללמד זכות על היאנוש שהיכרת.

הכרתי יאנוש שעבר כל ימיו נסיונות קשים במיוחד ועמד בהם בגבורה איתנה. אלו מעין הנסיונות שעמד בהם, עם ישראל באלפי שנות קיום ועדיין עומדים בהם בכח מסירות נפש ונאמנות לתורת משה. איתא בתנא דבי אליהו (פרק כ"ה): "ברוך המקום וכו' לפיכך הייתי אומר שכל אחד מישראל חייב לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי אברהם יצחק ויעקב". אך בין אלו המעשים היו נסיונות קשים שעברו ועמדו בכלם ונתעלו בהם. על אברהם, נאמר בפרקי אבות (פרק ה' משנה ז'): עשרה נסיונות נתנסה אברהם אבינו ועמד בכלם, להודיע כמה חיבתו של אברהם אבינו. מה נסיונות עבר אברהם? רבינו עובדיה מברטנורא מונה אותן כהנה: כבשן האש באור כשדים, לך לך מארצך, לקיחת שרה אשתו לפרעה, מלחמת המלכים, מעמד בין הבתרים, המילה, לקיחת שרה לאבימלך, גירוש הגר ושמעאל, ועקידת יצחק. יאנוש עבר את

מבחן כבשן האש לא אחת ולא שתיים פעמים. עמד בו בילדותו באותה מלחמת עולם איומה, עמד בו בקרבות קשות על אדמת הקודש ולא אחת השליך נפשו מנגד.

יאנוש עבר גם את מבחן "לך מארצך ומולדתך ומבית אביך" כשחרב ביתו עליו בגיל רך ונזרק לארץ עוינת, למסע מפרך, תוך זמן מה גם ללא אב ואם, ובדרך לא דרך, בדרך תלאות פתלתלה בה עבר לא אחת גם את מבחן הרעב הגיע לארץ ישראל.

לא אחת שוחחנו על עברו והקשיים הרבים שעבר. לא היה קל לדלות מיאנוש פרטים במיוחד בענין רגשות. חזרתי בהזדמנויות שונות לנושא כדי לשחזר תמונה שלדעתי לעולם תשאר חסרה ומטושטשת. סיפור הישרדותו מדהים, אך אפילו פעם אחת לא שמעתי בא בטרוניה או כבעס על העבר. יאנוש קיבל וציין את קשיו כעובדה בלבד, ולפעמים, כמתבונן ומדבר באדם אחר.

כן, יאנוש הוא מבני אברהם שבדור ההווה נתנסה כבדורות קודמים סבל גלות, סבל לך לך, סבל הרעב וסבל כבשני האש. עמד ככולם איתנה בשפתיים קפוצות, בכוחות ובמאמצים רבים ובכך היה ממשך דרכו ושומר מורשתו של אברהם, וכשם שאברהם הוריש את זה הכח לנו בניו, כך הוא עבר מבחנים קשים והוריש את יכולת ההישרדות, את מסירות הנפש וקידוש שם שמים לדורינו ולבאים אחריו. ונזעק למענו "אבינו מלכינו עשה למען באי באש ובמים על קידוש שמך".

היכרתי יאנוש בעל עין טובה ובעל לב טוב. במעלת עין טובה מדובר בפרקי אבות (פרק ה' משנה י"ט) ומסבירים חכמים ש"עין טובה" מדברת בענין ההסתפקות. אדם בעל עין טובה, מרוצה ממה שיש לו למרות שממשך לשאוף, להרחיב ולצמוח, אך תמיד שמח במה שיש לזולתו. זו ההסתכלות הטובה על הזולת - בסדר אתו, וטוב לו של מה שיש לאחרים סביבו, ואינו מעורר בו טינה, קנאה ולו בנימה זעירה, וזוהי מידת עין טובה, עליה אמר רבי אלעזר בן עזריה (אבות ב' ט') שהיא דרך טובה שידבק בה האדם.

ה"יחל ישראל" (להרה"ג ר' ישראל מאיר לאו שליט"א) בשם המהר"ל, מפליג בשבח מידה זו, ואומר: שהיא המידה השמושית ביותר בחיי האדם, לדבריו: "כל מי שיש לו עין טוב, היא מידה שגורם לאדם טוב הרבה. שאין דבר שרגיל בו האדם כמו זאת. כי כל שעה וכל רגע רואה אצל בני אדם עושר וגדולה ושאר מעלות וכל זאת עינו טוב לבריות" עכ"ל. עין טובה כמידה היא ההיפך מהקנאה, שהמקנא רצונו בצערם של אחרים. על פי דעתי, יאנוש עלה בשכלו ויכלתו על הרבה אנשי עסקים שהכרתי. היו לנו שיחות על עסקים שונים מתחלת דרכו אחרי הצבא אך לעולם, לעולם לא שמעתי ממנו שמץ של אי סיפוק, של קנאה בזולת, של טרוניא, כן, יאנוש היה בעל עין טובה.

נאמר בפרקי אבות (פרק ב' משנה ו'): "חמשה תלמידים היו לו לרב יוחנן בן זכאי, אמר להם צאו וראו איזוהי דרך ישרה שידבק בה האדם. רבי אלעזר אומר, עין טובה. רבי יהושע אומר, חבר טוב. רבי יוסי אומר, שכן טוב. רבי שמעון אומר, הרואה את הנולד. רבי אלעזר אומר, לב טוב. אמר להם: רואה אני את דברי אלעזר בן ערך שבכלל דבריו דבריכם."

לב טוב! לב טוב היה יאנוש.

היכרתי את יאנוש כאיש חסד. ויש שיאמרו "חבר נאמן", כי חסד חשוב עם עמיתו אינו רק בממון או צרכים גשמיים, אלא חסד הוא דאגה לנפשו של חברו, בכלל הדאגה לזולתו. חסד הוא עמודו של עולם שנאמר (תהלים פ"ט): "עולם חסד יבנה", ועל כן אומר הפלא יועץ (להרה"ג ר' אלעזר פאפו זצ"ל): "והוא מהדברים שאוכל פירותיהם בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא, וכלליות החסד הוא שיעשה חסד בגופו ובדבריו, וכל איש אשר בכוחו לעשות - יעשה. אין חילוק בין רב למעט ... כגון לפתוח הדלת לדופק על הדלת ... כגון להושיט יד לחבירו וכדומה. כמה דברים יש שהם קלים לעשות חסד. ומה רב טובו".

לעולמי עולמים לא אשכח את אותו ביקור של יאנוש שבא עם רעיני המשותף יוסי בן-חנן שיחי' במיוחד מישראל לארצות הברית לנחמני על אבדן בני דוד ז"ל. כשנכנס לביתנו, ללא אומר וללא דברים, חיבוקו העז ועיניו הדומעות הביעו את הרגישות והעדינות שזה המפקד הידוע כאיש קשוח ללא חת, היתה מאפיינת את אותו יאנוש שאני הכרתי.

הכרתי יאנוש שתוכו כבד. הוא דיבר ישירות, הביע את מחשבתו בדרך חדה, מדויקת ומהירה. לעולם לא היה צורך לתהות על דעתו האמיתית כשהיה מוכן להביעה. הרמב"ם אומר (פ"ב מהל' דעות הל"ו): "אסור לאדם להנהיג עצמו בדברי חלקות ופיתוי, ולא יהיה אחד בפה ואחד בלב אלא תוכו כבדו והענין שבלב הוא הדבר שבפה, ואסור לגנוב דעת הבריות וכו'".

מקור זה הלימוד בא מצווי בניית ארון העדות למשכן בפרשת תרומה (שמות כ"ה י' - י"א): "ועשית ארון ... וצפית אותו זהב טהור ... מבית ומחוץ תצפניו" ובמסכת יומא (ע"ב ע"ב): "ועשו ארון מכאן לתלמיד חכם וכו' אמר רבא כל ת"ח שאין תוכו כבדו אינו ת"ח", (ראה גם במס' ברכות כ"ח ע"א, פסחים קי"ג ע"ב). כן היה יאנוש זהב טהור מבית ומחוץ ... לא נתן עצמו לגינונים ותקינות פוליטית. שקול דעה היה שדיבר בפיו את אמיתות ליבו.

הכרתי יאנוש האוהב את הבריות. לא אהבה מליצית ומילולית אלא אהבה מעשית ושקטה. ראיתי בילקוט יוסף (לראשון לציון הרה"ג ר' יצחק יוסף שליט"א) תשובה לשאלה ידועה, איך התורה יכולה לצוות "ואהבת לרעך כמוך" שהוא דבר התלוי בלב? האם יתכן שיווצר מצב באדם שבו יאהב את מי שלבו אינו נמשך אליו? ואוסיף שאלתי, במה ביטוי האהבה? ומאיר הרב על פי דברי ה"ארחות צדיקים" (שער האהבה) שפה מדובר בענין טרחה עבור כל אדם, עני ועשיר, אדם הנראה חשוב יותר או חשוב פחות, בעזרה בנפשו ובממונו וממש נתינת שירות לכל אדם שמבקש עזרתו. ובלשון היילקוט יוסף: "ומבואר שאהבת הזולת מקנים על ידי נתינה". שעל יד זה מוליד בעצמו לאהוב את חברו, וגם במכתב מאלהו (להרה"ג ר' אליהו אלעזר דסלר זצ"ל, משיגיה ישיבת פונוביז, קונטרס החסד) כותב: "אנו הרגלנו שהנתינה היא יחס ותוצאה של אהבה, ואת מי שאני אוהב אני מטיב לו, אולם האמת היא הפוכה למי שתתן ותעניק, אותו תאהב, ע"ש. חז"ל אומרים במס' דרך ארץ זוטא (פ"ב) מה אתה חפץ להדבק באהבת חבירך, הוי נושא ונותן בטובתו. וראה שם במפרשים. ואמנם יש שהתרגלו לתת רק לבני משפחתם, ושאר בני אדם הם כזרים בעיניהם. אולם ברגע שאדם יתן לחבירו ועניק לו, יזכה לקיים ואהבת לרעך כמוך" עכ"ל.

יאנוש עלה על רבים בנתינה. נתן את עצמו, הקדיש את אורך חייו לפיקודיו, לחבריו לנשק, לאזרחי מדינת ישראל ולעם ישראל. לא היה אדם פחות מדי עבורו לשים לבו אליו. זכורני, שהגעתי פעם לביתו בקסריה בשעה ערב מאוחרת עם נהג מונית שהיה עמי בדרכי מת"א לירושלים. בסיפור נוגע ללב הוא דיבר על אחיו אותו איבד בקרבות יום הכיפורים ברמה, אך לא ידע את פרטי נסיבות אובדנו. "סטיונו" מדרכינו ונסענו אל יאנוש. בדיעבד תמהתי איך לא היססתי לרגע קל שיראה בביקור הפרעה וטירחה. יאנוש קם מארוחה עם משפחתו ובסבלנות ורגישות אין סוף הוציא את מפת הגיזרה והקדיש לו זמן רב. באורך רוח, סיפר, הסביר והביא בסופו של דבר שקט לנפש סוערת.

ולחבדיל בין חיים לחיים, אוסיף מלת שבח לרעיתו אביטל שתחיה, אביטל הגיבורה, אשת חיל, תבורך מנשים. עמדה לצידו כצוק איתן, סעדה אותו בגוף ובנפש ימים וחדשים לאורך דרך קשה, באהבה עזה. שמרה, עודדה וטפלה וכל זאת תוך מסירות לילדיהם הרכים, טוהר ועילאי. תבורך מפי עליון, אביטל. השם יעזור ויתן בה כח ובריאות איתנה ותראה בניה עולים מעלה מעלה במעשים טובים ובהצלחה רבה.

ולכל יוצאי חלציו הבוגרים, אנשי מופת כולם, חפץ ד' בידם יצלח, ויראו ברכה במעשיהם ותעמוד להם זכות אביהם ז"ל שהוריש להם שפע רוחני, מידות טובות ומפעל עשיה בצרכי ציבור לזיכוי הרבים.

לכל משפחתו של יאנוש בן גל ז"ל, תנחמו מן השמים. יהי רצון שתמצאו נחמה בזכרונות טובים ונעימים מחייו העשירים ויהיו זכרונות אלה מקור השראה ברוחניות ובמעשים טובים.

יאנוש, שלום לך רעי היקר, תחסר לי מאד.

אוהבך ומוקירך,

רפאל